

Силабус курсу
**Письменницький есей як метажанр: авторські інтенції,
національно-ментальна панорама, поетика**

Освітній ступінь: магістр
Галузь знань: 01 Освіта
Спеціальність: 014 Середня освіта
Освітньо-професійна програма: «Середня освіта (Українська мова і література)»

Кількість кредитів:3

Рік підготовки, семестр – 1 курс, 2 семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова

Дні занять: згідно з розкладом
Консультації: згідно з розкладом

Мова викладання: українська

Керівник курсу

ПІП

Куца Ольга Павлівна, доктор філологічних наук, професор

Контактна інформація larkutsa@ukr.net +38 097 432 50 80

Опис дисципліни

Актуальність вивчення дисципліни «Письменницький есей як метажанр: авторські інтенції, національно-ментальна панорама, поетика» зумовлена доцільністю вивчення письменницького есею, жанру, який є сьогодні проявом нових тенденцій в українському літературному процесі. Курс передбачає актуалізацію вивчення есею як форми письма, яка значно розширила усталені жанрові конструкції у літературі. Передбачено засвоєння традиційної сутності цього типу творів і їх сучасних дискурсивних моделей. Сучасний «жанровий образ» есею розглядається на матеріалі есеїв Є.Сверстюка, які сформували збірку («ансамбль») «Гоголь і українська ніч». Написані під знаком Високого Духу одного із найрепрезентативніших українських есеїстів, вони дають теоретико-літературний матеріал для диференціації метажанрової і дискурсивної практик. Детальніше розглядаються есеї, у яких гостро ставляться духовні і моральні проблеми сучасності, відстоюються найвищі цінності засобами художнього моделювання.

Навчальний контент

Год. (лек. /сем.)	Теми	Результати навчання	Завдання
2 / 2	Тема 1. Есеїстичність як тип письма. Письменницька есеїстика і літературна есеїстика.	Знати специфіку, а звідси – мету і завдання навчальної дисципліни, її термінологічну і понятійно-категоріальну структуру; теоретичні засади питань, що розглядатимуться у процесі вивчення. Знати сучасних українських есеїстів, стилістичні особливості класичного есею.	Питання
2 / 2	Тема 2. Євген Сверстюк – есеїст духовної та інтелектуальної свободи.	Вміти диференціювати літературні та письменницькі есеї Є.Сверстюка, прочитувати їх етично-моральний підтекст; аналізувати літературний есей «Віккерс на Гоголя», простежувати його жанрову специфіку.	Питання
2 / 2	Тема 3. Письменницькі есеї Є.Сверстюка про Миколу Гоголя як метажанрові форми.	Знати змістове наповнення термінологічного поняття метажанр. Вміти пов'язувати метажанрову природу аналізованих есеїв з епохою М.Гоголя та сучасністю, визначати місце есеїв Є. Сверстюка у контексті української есеїстики.	Проблемні завдання
2 / 2	Тема 4. Власне авторські	Вміти окреслювати власне авторські інтенції в	Питання

	інтенції Є.Сверстюка в есеях про Миколу Гоголя. Специфіка «авторського голосу».	письменницькому есеї, характеризувати засоби вираження цих інтенцій. Інтерпретувати рефлексії, медитації, «авторський голос» у різних його виявах.	
2 / 2	Тема 5. Ідея України та українськості в есеях про Миколу Гоголя.	Вміти окреслювати національні пріоритети есеїстичної творчості Є.Сверстюка, виявляти власні міркування стосовно українськості/російськості творів М.Гоголя, прочитувати моральний підтекст есеїв та «учительні тенденції» (М.Коцюбинська); аналізувати духовну лінію.	Питання Проблемні завдання
2 / 2	Тема 6. Національно-ментальна панорама в есеях Євгена Сверстюка	Простежувати спільні мотиви в есеях та поетичній збірці «Писані синім крилом». Виявляти елементи komponування збірки есеїв «Гоголь і українська ніч» та структурні сегменти поеми «Гоголь».	

Формування програмних компетентностей

6. Програмні компетентності	
Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми під час професійної діяльності у галузі літературознавства, які вимагають достатнього інтелектуального потенціалу, а також поглибленого рівня знань та вмінь інноваційного характеру.	
ЗК 1. Синтез та аналіз. Здатність до узагальнень, абстрактного мислення, поєднання аналізу та синтезу для розуміння процесів та явищ у галузі літературознавства, уміння чітко встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. ЗК 2. Науково-дослідницькі навички. Здатність формулювати нові гіпотези та вирішувати наукові задачі в галузі літературознавства, підбирати відповідні методи для їх розв'язання; володіння основними поняттями й методами літературознавчого дослідження та вміння застосовувати їх на практиці. ЗК 3. Міжособистісна взаємодія. Здатність працювати в команді, вести наукові дискусії, переконувати та впливати на інших учасників колективу; уміння знаходити компромісні рішення й брати на себе відповідальність за їх втілення. ЗК 4. Інструментальні навички. Здатність до письмової та усної комунікації рідною мовою, знання іноземної мови, навички роботи з сучасними інформаційними технологіями. ЗК 5. Соціально-особистісні навички. Адаптивність, комунікабельність, креативність, толерантність, критичне мислення, прагнення самовдосконалення, самокритичність, наявність стійкого світогляду та наполегливість у досягненні мети. ЗК 6. Етичні мотиви. Розуміння та сприйняття етичних принципів. Дотримання норм професійної етики.	
ФК 1. Здатність здійснювати методичну діяльність при навчанні учнів з української літератури, зарубіжної літератури. ФК 2. Здатність організовувати навчальний процес з української літератури, зарубіжної літератури на засадах особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів; проектувати та організовувати навчальний процес на рівні курсу, розділу, теми, уроку, педагогічної ситуації. ФК 3. Здатність формувати в учнів і ЗВО уміння користуватися метамовою літературознавства, виконувати передбачені навчальними програмами види літературознавчого аналізу, цілісного аналізу художнього тексту. ФК 4. Здатність здійснювати відбір методів, форм і засобів навчання української літератури, зарубіжної літератури, спрямованих на розвиток здібностей учнів і ЗВО та їх виховання; здійснювати контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів та ЗВО з української літератури, зарубіжної літератури; здатність керувати дослідницькою діяльністю учнів і ЗВО у позакласній і позааудиторній роботі; здатність використовувати інформаційні технології у навчанні. ФК 5. Здатність виявляти розуміння предмета, структури і ролі лінгвістики у формуванні сучасної наукової картини світу; чітке уявлення про походження мови, принципи і механізми її функціонування й розвитку, системний і антропоцентричний підходи в мовознавстві; усвідомлення ролі мови в житті соціуму; уміння розвивати в учнів та ЗВО необхідні	

лінгвістичні компетенції.

ФК 6. Здатність використовувати профільні знання в галузі літературознавства для оцінки сучасного літературного процесу в Україні та світі, теоретико-літературних узагальнень, виокремлення тенденцій розвитку мистецтва, розуміння феномену естетичного в усній та писемній традиції.

ФК 7. Здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці в межах функціональних обов'язків вчителя української мови й літератури, зарубіжної літератури та викладача української мови й літератури; здатність проводити інструктаж на робочому місці з питань техніки безпеки та безпеки життєдіяльності.

ФК 8. Здатність використовувати можливості мережевих програмних систем та Інтернет-ресурсів для вирішення теоретичних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

7. Програмні результати навчання

ПРН 1 (Дослідницький). Здатність відібрати і проаналізувати попередні джерела, в яких осмислюється проблема; проектувати та здійснювати емпіричні дослідження; проявляти творчі здібності під час досліджень; використовувати набуті знання з літературознавства для вибору оптимальних шляхів аналізу різноманітного матеріалу, художніх чи фольклорних творів, критичних праць; підготувати доповідь, наукову статтю.

ПРН 2 (Методично-пошуковий). Здатність провадити наукову діяльність у галузі методики навчання української літератури, зарубіжної літератури; шукати нові форми та методи навчання та здійснювати їх апробацію; проводити педагогічний експеримент; розробляти нетрадиційні конспекти уроків; аналізувати психолого-педагогічні особливості різних вікових груп.

ПРН 3 (Проектувальний). Здатність застосовувати профільні знання у підготовці до уроку; проектувати зміст уроку; володіти знаннями про навчальну роботу з учнями різних вікових категорій у цілісному педагогічному процесі в умовах індивідуалізації і диференціації навчання; проектувати пізнавальну діяльність учнів для засвоєння навчального матеріалу; здійснювати методичну діяльність з української літератури, зарубіжної літератури; застосовувати базові знання з педагогіки та психології, методики викладання фахових дисциплін; проектувати діяльність предметного гуртка, факультативу, створювати елективні курси; аналізувати підручники, посібники, дидактичні матеріали, методичну літературу для цілей проектування цілісного навчально-виховного процесу; проектувати реалізацію міжпредметних зв'язків; виховувати всебічно розвинену особистість.

ПРН 4 (Організаційний) Здатність здійснювати відбір методів, форм і засобів навчання, спрямованих на розвиток здібностей учнів та їх виховання; розвиток в учнів вмінь працювати з творчими та олімпіадними завданнями з української літератури; організовувати та проводити виховні заходи; організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці в межах функціональних обов'язків викладача і вчителя.

ПРН 5 (Управлінський). Здатність здійснювати моніторинг навчальних досягнень суб'єктів навчання; розробляти різні типи навчальних завдань, відповідних результатам моніторингу; слідувати за своєю мовою і поведінкою, мовою і поведінкою учнів; уважно слухати відповіді, адекватно реагувати на них; використовувати мову лінгвістики та літературознавства для офіційно-ділової та наукової комунікації.

ПРН 6 (Технологічний). Здатність використовувати педагогічні технології у навчально-виховному процесі; розробляти уроки відповідно до обраної технології навчання.

ПРН 7 (Контрольний). Здатність підбирати систему завдань для контролю і корекції знань учнів; здійснювати усний, письмовий та тестовий контроль на заняттях з української мови й літератури, зарубіжної літератури; вести облік результатів контролю знань, умінь та навичок.

ПРН 8 (Прогностичний). Здатність вміти, виходячи з мети спостереження та властивостей об'єкта дослідження, обирати метод і розробляти план та методику спостереження; прогнозувати вплив різних факторів на якість результату.

ПРН 9 (Технічний). Здатність працювати з текстовою, графічною та числовою інформацією за допомогою комп'ютера; використовувати можливості мережевих програмних систем для вирішення теоретичних і практичних завдань у галузі професійної діяльності; вміння користуватися електронними словниками; пошук методичних матеріалів для реалізації міжпредметних та міжмистецьких зв'язків.

Література

1. Барабаш Ю. Вибрані студії. Сковорода. Гоголь. Шевченко. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 744 с.
1. Барабаш Ю. Почва и судьба. О языковой дихотомии у Гоголя // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. 1993. Т. 52. № 5. С. 55-63.
2. Барабаш Ю. Я. «Своего языка не знает...», или Почему Гоголь писал по-русски? *Вопросы литературы*. 2011. №1. С. 36-58.
3. Барабаш Ю. «Коли забуду тебе, Єрусалиме...»: Гоголь і Шевченко: порівняльно-типологічні студії. Х.: Акта, 2001. 373 с.
4. Воропаев В. А. Николай Гоголь: Опыт духовной биографии. М.: Паломник, 2014. 336 с.
5. Жулинський М. Дві половинки українського серця: Шевченко і Гоголь. *День*. 2004. № 41, 6 березня; № 45, 13 березня.
6. Звиняцковский В. Николай Гоголь. Тайны национальной души. К., 1994. 120 с.
7. Звиняцьковський В. Справжній Гоголь: який він і хто він? *Гоголь М. Вечори на хуторі біля Диканьки*. Миргород. К., 2008. С.5-17.
8. Листи до Тараса Шевченка / Ред. В. С. Бородін. К.: Наукова думка, 1993. 382 с.
9. Пушкин, А. С. Вечера на хуторе близ Диканьки: [рецензия]. *Пушкин, А. С. Собр. соч.: в 10 т.* М.: ГИХЛ, 1962. Т. 6: Критика и публицистика. С. 108.
10. Шевченківський словник: у 2 т. / Ред. Є. Кирилюк. К.: Головна ред. УРЕ, 1976-1978. Т.1. 456с.; Т.2. 454 с.
11. Шевченко Т. Г. Зібрання творів: у 6 т. К.: Наукова думка, 2003. Т. 1. 483 с.; Т. 6. 632 с.
12. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. К., 1994. 352 с.
13. Козачковський А. Із спогадів про Т.Г.Шевченка. *Спогади про Тараса Шевченка*. К., 1982. 548 с.
14. Луцький Ю. Між Гоголем і Шевченком. К., 1998. 255 с.
15. Маланюк Є. Гоголь – Гоголь. Книга спостережень: Статті про літературу. К., 1997. С. 191-210.
16. Михед П. Микола Гоголь – апостол живих душ. *Гоголь М. Збір. тв.: У 7 т.* К., 2008. Т. 1. С. 5-27.
17. Переписка Н.В.Гоголя: У 2 т. М., 1988. Т. 2. 527 с.
18. Сверстюк Є. Гоголь і українська ніч: есеї. К.: Кліо, 2013. 328с.
19. Сверстюк Є. На святі надій. Вибране. Київ: Наша віра, 1999. 784 с.
20. Сверстюк Є. Не мир, а меч. Есеї. Луцьк: ВМА «Терен», 2009. 500 с.
21. Шевченко Т. М. Есеїстика українських письменників як феномен літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст.: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 584 с.
22. Шевченко Т. М. Образ автора в есеїстиці Степана Процюка (за матеріалами збірки «Канатоходці»). *Діалог: Медіа-студії*. Одеса, 2008. Вип. 7. С. 129–138.
23. Шевченко Т. М. Публіцистичний проєкт «Інший формат»: жанрові особливості. *Діалог: Медіа-студії*. 2012. № 15. С. 74–82.
24. Шевченко Т. М. Есеїстичний цикл як умовна цілісність («П'ять книжок» І. Андрусяка). *Вісник Одеського національного університету*. 2018. Т.23. Вип. 1 (17) Філологія. С. 116–125.
25. Шевченко Т. М. Письменницька есеїстика: осмислення феномену. *Вісник Одеського національного університету*. 2019. Т.24. Вип. 2(20) Філологія. С.113–124.

Інтернет-ресурси:

<https://www.i-franko.name/>
<http://relig-library.pstu.ru/modules.php?name=862>
http://www.koloristika.kiev.ua/t_pvk.php
<http://www.readera.org/article/semantyeka-sniv-u-povisti-kristye-volf-kassandra-10182836.html>
http://royallib.ru/book/veyn_aleksandr/son_tayni_i_paradoksi.html

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс виставляється таким чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-3) - усне опитування, завдання.	30
Модуль 2 (теми 4-6) - усне опитування, завдання, есей.	30
ІНДЗ	20
Підсумковий контроль – письмові завдання.	20

До силабусу додаються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій).
- 2) Тематика та зміст практичних робіт.
- 3) Завдання для підсумкового контролю (залікові питання).